

קרי רב המא עליה דרב ששת, שהקשה את הקושיא הנזכרת, את הפסוק בקהלת [פרק ז] "טובה חכמה עם נחלה". כלומר, טובה

הרי בהכרח שהסובר שהיא חוזרת היינו שהיא חוזרת לגמרי, וכי אפשר שיהא כן?!⁽⁸⁾

באמת היה מקום לומר, שאם אין ברירה וכל אחד נוטל חלקו בתורת לקיחה, אם כן, עיקר המעשה הוא הלקיחה והזכיה בחלק כל אחד, וממילא הן מחולקין זה מזה, אך ממה שכתב הרמב"ם שאין החלוקה בטילה מכמות שהיתה מוכח "דעצם החלוקה קיימת ואין היובל מבטלה, ואם נימא דכולהו רק בתורת לקיחה נטלו חלקיהן אבל חלוקת ירושה אין כאן כלל, אם כן, כשהיובל מבטל המעשה לקיחה ממילא בטילה החלוקה כולה, אלא ודאי דיש כאן גם דין חלוקת ירושה שזה לא מתבטל ביובל, ומשום הכי אינה מתבטלת חלוקתן מכמות שהיתה".

ג. כתבו מהר"י קורקוס והכסף משנה: לפירוש רש"י קשה, מהיכא תיסק אדעתין שיהיה מפסיד זה חלק בכורתו. ביאור כוונתם, דלרש"י מחלוקת התנאים אם חלק בכורה חוזר או לא, היינו אם חלק הבכורה חוזר לבטלה והבכור הפסיד את חלקו, ולדעת החולק לא הפסיד את חלקו. "אבל הרמב"ם מפרש, שזה הוא לכולהו שאין הבכור מפסיד חלק בכורה שהרי תמיד הוא בכור וגם אחר היובל נוטל פי שנים, אלא שקרייה רחמנא מתנה, שבשנת היובל מחזיר ואין לו פי שנים וחוזר לבטלה, היינו שחוזרת לתפוסת הבית חלק בכורתו, אבל יתר החלקים מחליפים זה עם זה", אבי עזרי כאן. ולפי זה ביאור קושייתם היא, דלא מסתבר לומר שיתבטל חלק בכורתו לגמרי שהרי הוא בכור אף עתה, וכסברת הרמב"ם.

8. לפי רש"י — שעל פיו נתבאר בפנים — יהא ביאור הקושיא על דרך שנתבאר לעיל, שאין סברא שתחזור חלק הבכורה, כי הרי בכור הוא

החלוקה הקודמת וחוזרים וחולקים את הירושה מחדש, כאילו לא נעשה מתחילה כלום. אך לשון רש"י בגיטין כה א, הוא: האחין שחלקו לקוחות הן, דאין ברירה, דאיכא למיחש חלק שנטל זה היה ראוי לאחיו והחליפו והיינו לקיחה וחוזר לתחילתו משום מצות יובל והדר שקליה כדמעיקרא", ומשמע שאין כאן אלא מעשה חזרה, ואחר כך נוטל את אותו חלק שנטל בתחילה. ואילו ברש"י בבא קמא סט ב ד"ה לקוחות הן, כתב: אמרינן חלקו של זה היה ראוי לזה והחליפו, והרי הוא כמקח וחוזרין ומחליפין ביובל.

ב. והרמב"ם [שמיטה ויובל יא כ] כתב: האחין שחלקו כלקוחות הן, ומחזירין זה לזה חלקו ביובל, ולא תיבטל חלוקתן מכמות שהיתה וכן הבכור והמייבם אשת אחיו מחזיר ביובל חלק שנטל, ונוטל החלק שכנגדו.

וכתב הראב"ד: האחין שחלקו כלקוחות הן וכו', פירוש: זה הוא שאמרו בגמרא: מאי אינן חוזרין אינן חוזרין לבטלה. וכן כתבו מהר"י קורקוס וכסף משנה: ומדברי רבינו נראה, דהכי קאמר: אין מחזירין ביובל לבטל החלוקה לגמרי ["לבטלה"], ולחזור ולחלוק ככתחילה, אלא החלוקה קיימת, רק שמחליפים של זה בשל זה. ובביאור מה שכתב הרמב"ם שאין החלוקה בטילה מכמות שהיתה, [והיינו, שאין אנו אומרים: יחזירו את כל החלקים כמו שהיו קודם חלוקה, ושוב יחלקו מחדש, אלא החלוקה קיימת, ורק מחליפים את החלקים. כן היא פשטות כוונת הרמב"ם, וכן נראה שהבין הגר"ח. אך ראה ברכת הזבח בערכין כו ב, ובפני יהושע גיטין מח א], כתב בחידושי רבינו חיים הלוי הלכות שכנים [ב יא ד"ה והנה צ"ע]: